

Sprawa C-354/21**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

4 czerwca 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Litwa)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

2 czerwca 2021 r.

Wnoszący odwołanie:

R.J. R.

Druga strona postępowania:

Valstybės įmonė Registrų centras

Przedmiot skargi w postępowaniu głównym

Odmowa wpisu do rejestru nieruchomości, na podstawie europejskiego poświadczenia spadkowego wydanego w Niemczech, przysługującego wnoszącemu odwołanie tytułu własności nieruchomości, tj. działki gruntu położonej na Litwie.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wykładnia przepisów rozporządzenia (UE) nr 650/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady; art. 267 akapit trzeci TFUE.

Pytanie prejudycjalne

Czy art. 1 ust. 2 lit. l) i art. 69 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniom prawnym państwa członkowskiego położenia nieruchomości, zgodnie z którymi prawo własności może zostać wpisane do rejestru nieruchomości na podstawie europejskiego poświadczenia spadkowego jedynie w przypadku, gdy wszystkie dane niezbędne do rejestracji podano w tym europejskim poświadczeniu spadkowym?

Powołane przepisy prawa Unii

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012 L 201 z 27.7.2012, s. 107; zwane dalej „rozporządzeniem (UE) nr 650/2012”): motywy 7, 8, 18, 67, 68, art. 1 ust. 2 lit. l), art. 63 ust. 2 lit. a) i b), art. 68 lit. l), art. 69 ust. 1, 2, 5.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1329/2014 z dnia 9 grudnia 2014 r. ustanawiające formularze, o których mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2014 L 359 z 16.12.2014, s. 30; zwane dalej „rozporządzeniem (UE) nr 1329/2014”): art. 1 ust. 5, pkt 9 i przypis 13 załącznika IV do formularza V określonego w załączniku 5.

Powołane przepisy prawa krajowego

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas (ustawa Republiki Litewskiej o rejestrze nieruchomości; zwana dalej „ustawą o rejestrze nieruchomości”; w niniejszej sprawie właściwa jest wersja ustawy nr XII-1833 z dnia 23 czerwca 2015 r.):

Artykuł 5

„[...]”

2. Prowadzący rejestr nieruchomości odpowiada, w trybie określonym przepisami, za prawidłowość i ochronę danych zgromadzonych w rejestrze

nieruchomości. Prowadzący rejestr nieruchomości odpowiada jedynie za zgodność danych wpisanych do rejestru nieruchomości z dokumentami, na podstawie których dane te zostały wpisane”.

Artykuł 22

„Dokumentami potwierdzającymi powstanie praw do nieruchomości, obciążeń tych praw oraz faktów prawnych, na podstawie których prawa te są wpisywane do rejestru nieruchomości, są:

[...]

5) poświadczenie potwierdzające prawa spadkowe;

[...]

10) inne dokumenty przewidziane prawem”.

Artykuł 23

„[...]

2. Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające powstanie praw, o których rejestrację się ubiega, istnienie wszelkich obciążeń tych praw oraz związane z nimi fakty prawne. [...]

3. Dokumenty, na podstawie których prawa do nieruchomości są potwierdzane, powstają, wygasają, są przenoszone lub obciążane, [...] muszą spełniać wymogi przewidziane w aktach prawnych i zawierać dane niezbędne do rejestracji w rejestrze nieruchomości.

4. Dokumenty, na podstawie których wnioskuje się o rejestrację, muszą być zredagowane czytelnie i muszą zawierać pełne imiona, nazwiska, nazwy prawne, adresy, numery identyfikacyjne osób związanych z rejestracją, jak również unikalny numer nieruchomości, której dotyczy rejestracja, nadawany zgodnie z procedurą ustanowioną w katastrze nieruchomości. [...]

[...]”.

Artykuł 29

„Prowadzący rejestr nieruchomości odmawia rejestracji praw do nieruchomości [...], jeżeli w trakcie rozpatrywania wniosku stwierdza się jeden z następujących faktów:

[...]

2) dokument, na podstawie którego wnioskuje się o rejestrację, nie spełnia wymogów niniejszej ustawy;

[...]

6) wniosek lub dokument złożony do prowadzącego rejestr nieruchomości nie zawiera danych przewidzianych w przepisach dotyczących rejestru nieruchomości, niezbędnych do identyfikacji nieruchomości i osób nabywających do niej prawa [...].”

Przepisy dotyczące rejestru nieruchomości zatwierdzone uchwałą nr 379 Rządu Republiki Litewskiej z dnia 23 kwietnia 2014 r.:

„[...] 14.2.2. Dane identyfikujące nieruchomość:

14.2.2.1. Obszar katastralny, blok katastralny i numer katastralny działki gruntu;

14.2.2.2. Unikalny numer (kod identyfikacyjny) działki gruntu;

14.2.2.3. Unikalny numer (kod identyfikacyjny) budowli;

14.2.2.4. Unikalny numer (kod identyfikacyjny) mieszkania lub lokalu [...].”

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 Wnoszący odwołanie, R.J. R., posiada obywatelstwo litewskie i niemieckie oraz zamieszkuje w Niemczech. Jego matka, J.M. R. zmarła w dniu 6 grudnia 2015 r.; w chwili śmierci miała miejsce zwykłego pobytu w Niemczech. Wnoszący odwołanie, jedyny spadkobierca matki, przyjął bez zastrzeżeń cały jej majątek w Niemczech w trybie i terminach przewidzianych w prawie niemieckim. Ponieważ w skład masy spadkowej wchodziły nie tylko nieruchomości należące do jego matki w Niemczech, lecz także nieruchomości położone na Litwie, wnoszący odwołanie złożył do właściwego sądu niemieckiego wniosek o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 650/2012. W dniu 24 września 2018 r. Amtsgericht Bad Urach (sąd rejonowy, Bad Urach) w Republice Federalnej Niemiec wydał wnoszącemu odwołanie poświadczenie spadkowe nr 1 VI 174/18 (zwane dalej „poświadczeniem spadkowym”), w którym stwierdzono, że G. R., zmarła w dniu 10 maja 2014 r., pozostawiła spadek J.M. R., jedynej spadkobierczyni, oraz europejskie poświadczenie spadkowe nr 1 VI 175/18, w którym stwierdzono, że J.M. R., zmarła w dniu 6 grudnia 2015 r., pozostawiła spadek R.J. R. oraz że ten ostatni był jedynym spadkobiercą i przyjął spadek bez zastrzeżeń.
- 2 W dniu 15 marca 2019 r. wnoszący odwołanie złożył w VĮ [Valstybės įmonė] Registrų centras (Państwowym Centralnym Rejestrze) wniosek o rejestrację jego prawa własności do nieruchomości zarejestrowanej na nazwisko jego matki. Wraz z wnioskiem wnoszący odwołanie przedłożył poświadczenie spadkowe i europejskie poświadczenie spadkowe nr 1 VI 175/18 wydane w dniu 24 września 2018 r., kopie tłumaczeń tych dokumentów oraz kopie paszportów Republiki Litewskiej wydanych na rzecz J.M. R., G. R. i R.J. R.

W dniu 20 marca 2019 r. wniosek wnoszącego odwołanie został oddalony decyzją nr SPR4-340 VĮ Registru centro Turto registru tvarkymo tarnybos Nekilnojamojo turto registro departamento Tauragės skyrius (wydziału w Taurogach departamentu rejestru nieruchomości służb ds. zarządzania rejestrami nieruchomości Państwowego Centralnego Rejestru) (zwanego dalej „wydziałem”), w której stwierdzono, że europejskie poświadczenie spadkowe nr 1 VI 175/18 nie zawiera danych przewidzianych w ustawie Republiki Litewskiej o rejestrze nieruchomości, niezbędnych do identyfikacji nieruchomości, to znaczy, że w poświadczeniu nie wskazano nieruchomości odziedziczonej przez wnoszącego odwołanie. Wnoszący odwołanie odwołał się od decyzji wydziału do VĮ Registru centro Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisija (komisji ds. sporów przy centralnym rejestratorze Państwowego Centralnego Rejestru) (zwanej dalej „komisją”). Decyzją nr CSPR-147 z dnia 9 maja 2019 r. komisja utrzymała w mocy, w całości, pierwotną decyzję wydziału.

- 3 Wnoszący odwołanie nie zgadzał się z owymi decyzjami wydziału i komisji i zaskarżył je do Regionų apygardos administracinis teismas (regionalnego sądu administracyjnego). Orzeczeniem z dnia 30 grudnia 2019 r. skargę wnoszącego odwołanie oddalono jako bezzasadną. Od tego orzeczenia wnoszący odwołanie odwołał się do Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (naczelnego sądu administracyjnego Litwy), wnosząc, między innymi, o skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w kwestii wykładni rozporządzenia (UE) nr 650/2012.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 4 Wnoszący odwołanie twierdzi, że przyjął cały spadek bez zastrzeżeń, a zatem zgodnie z niemieckim prawem właściwym dla całej masy spadkowej, w tym tej znajdującej się na Litwie, nie ma podstaw do określenia w europejskim poświadczeniu spadkowym praw przysługujących spadkobiercy ani do sporządzenia wykazu składników majątku spadkowego. Zdaniem wnoszącego odwołanie niemieckie prawo spadkowe przewiduje sukcesję uniwersalną praw osoby zmarłej, w związku z czym, ponieważ jest on jedynym spadkobiercą, przechodzi na niego cały majątek należący do zmarłej, a zgodnie z niemieckim prawem spadkowym majątek spadkowy nie może być wskazany lub w inny sposób określony; w takim przypadku, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, sądy niemieckie nie stosują art. 68 lit. 1) rozporządzenia (UE) nr 650/2012, który stanowi, że w poświadczeniu należy wskazać udział przypadający każdemu ze spadkobierców oraz, w stosownych przypadkach, wykaz praw lub składników majątku przypadających każdemu ze spadkobierców, a sądy te nie umieszczają w europejskim poświadczeniu spadkowym żadnych danych identyfikujących odziedziczone nieruchomości. Rozporządzenie (UE) nr 650/2012 nie zawiera takiego wymogu; nie przewiduje też wymogu wyszczególnienia odziedziczonej nieruchomości ani przedstawienia danych identyfikujących taką nieruchomość przy składaniu wniosku o wydanie wspomnianego poświadczenia. Odwołując się do motywu 18 i art. 69 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 650/2012 oraz do pkt 67

opinii rzecznika generalnego w sprawie Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:387, wnoszący odwołanie stwierdza, że podał te dane we wniosku o rejestrację i że powinno to być wystarczające. Nieuwzględnienie tych danych w europejskim poświadczeniu spadkowym nie może, jego zdaniem, stanowić przeszkody dla rejestracji odziedziczonej przez niego nieruchomości, w szczególności w przypadku, gdy jest on jedynym spadkobiercą tej nieruchomości. Dane wymagane do rejestracji można wskazać poprzez dostarczenie dodatkowych dokumentów lub informacji. Zdaniem wnoszącego odwołanie jakakolwiek odmienna wykładnia byłaby sprzeczna z celem rozporządzenia (UE) nr 650/2012, którym jest uproszczenie wykonywania praw spadkobierców.

- 5 Druga strona postępowania wskazuje, że zgodnie z motywami 18 i 68, art. 1 ust. 2 lit. 1), art. 69 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 650/2012 oraz pkt 9 załącznika IV do formularza V określonego w załączniku 5 do rozporządzenia (UE) nr 1329/2014 w przypadku dziedziczenia nieruchomości rejestracja tych nieruchomości podlega prawu państwa członkowskiego, w którym są one położone, niezależnie od tego, w którym państwie wydano europejskie poświadczenie spadkowe. Podstawy prawne rejestracji praw do nieruchomości (m.in. poświadczenie spadkowe) wyszczególniono w art. 22 ustawy o rejestrze nieruchomości; w związku z tym to nie wniosek złożony przez wnoszącego odwołanie, lecz dokumenty wskazane w tym przepisie prawnym muszą potwierdzać powstanie praw, o których rejestrację się ubiega, oraz spełnienie wymogów określonych w przepisach prawnych i to te dokumenty muszą zawierać dane niezbędne do dokonania wpisu do rejestru nieruchomości. Druga strona postępowania nie zgadza się ze stanowiskiem wnoszącego odwołanie, że z art. 29 ust. 6 ustawy o rejestrze nieruchomości jasno wynika, że odpowiednie dane można wskazać także w złożonym wniosku. Druga strona postępowania twierdzi również, że żaden z dwóch dokumentów wydanych przez Amtsgericht Bad Urach w Republice Federalnej Niemiec nie może służyć za podstawę wpisu do rejestru praw do działki gruntu, która była własnością G. R. Po pierwsze, poświadczenie spadkowe nr 1 VI 174/18, w którym stwierdza się, że G. R. pozostawiła spadek J.M. R., nie może wywołać w Republice Litewskiej skutków prawnych, których domaga się wnoszący odwołanie, z dwóch powodów: nie spełnia wymogów dotyczących treści i formy europejskiego poświadczenia spadkowego ustanowionych w art. 68 rozporządzenia (UE) nr 650/2012, a zatem nie można go uznać za europejskie poświadczenie spadkowe ani za dokument wydany zgodnie z prawem Republiki Litewskiej. Po drugie, europejskie poświadczenie spadkowe nr 1 VI 175/18 nie spełnia wymogów ustawy o rejestrze nieruchomości, ponieważ nie wskazuje żadnego unikalnego numeru nieruchomości nadanego zgodnie z przepisami regulującymi kataster nieruchomości i nie zawiera danych niezbędnych do identyfikacji nieruchomości. Druga strona postępowania podkreśliła również, że wnoszący odwołanie domaga się rejestracji prawa własności tylko do jednej działki gruntu, która była własnością G. R., ale w odniesieniu do tej nieruchomości nie wydano europejskiego poświadczenia spadkowego, a w europejskim poświadczeniu spadkowym nr 1 VI 175/18 nie zawarto żadnych danych ani informacji dotyczących spadku po G. R. i jego przyjęcia.

Zwięzle przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 6 Sąd odsyłający, analizując właściwe przepisy rozporządzenia (UE) nr 650/2012 i rozporządzenia (UE) nr 1329/2014, zauważa przede wszystkim, że w celu skutecznego zapewnienia praw spadkobierców i zapisobierców oraz innych osób bliskich osobie zmarłej, a także wierzycieli spadkowych rozporządzenie nr 650/2012 przewiduje ustanowienie europejskiego poświadczenia spadkowego, które musi umożliwiać każdemu spadkobiercy, zapisobiercy albo uprawnionemu wymienionemu w tym poświadczeniu wykazanie w innym państwie członkowskim jego statusu i praw spadkowych (wyrok z dnia 1 marca 2018 r., Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, pkt 36; wyrok z dnia 12 października 2017 r., Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:755, pkt 59).
- 7 Zgodnie z art. 69 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 650/2012 poświadczenie stanowi ważny dokument na potrzeby dokonania wpisu majątku spadkowego do właściwego rejestru państwa członkowskiego. Zdaniem sądu odsyłającego z przepisów regulujących skutki poświadczenia wynika jednak, że jego posiadanie samo w sobie nie oznacza, iż nie mają zastosowania warunki prawne dotyczące rejestracji nieruchomości przewidziane w prawie państwa członkowskiego, w którym położona jest nieruchomość. Wniosek ten znajduje również potwierdzenie w wyjaśnieniu zawartym w motywie 18 [rozporządzenia (UE) nr 650/2012], zgodnie z którym „europejskie poświadczenie spadkowe [...] powinno stanowić ważny dokument do celów wpisania majątku spadkowego do rejestru państwa członkowskiego. Nie wyklucza to jednak możliwości zwrócenia się przez organy rejestracyjne do osoby ubiegającej się o rejestrację o dostarczenie dodatkowych informacji lub o przedstawienie dodatkowych dokumentów, które są wymagane na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym prowadzony jest dany rejestr”.
- 8 Jak wynika z pkt 67 opinii wydanej przez rzecznika generalnego Yves’a Bota w dniu 17 maja 2017 r. w sprawie Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:387, zakres stosowania rozporządzenia nr 650/2012 musi być ograniczony do szczególnych warunków procedury wpisu do rejestru; w praktyce możliwe jest zatem wymaganie innych dokumentów lub informacji w uzupełnieniu europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli, na przykład, nie zawiera ono elementów wystarczająco precyzyjnych do identyfikacji rzeczy, w odniesieniu do której ma zostać zarejestrowane przeniesienie własności.
- 9 W tym kontekście sąd odsyłający podkreśla, że zgodnie z przepisami krajowymi mającymi znaczenie dla niniejszej sprawy dane niezbędne do dokonania wpisu do rejestru nieruchomości można przedstawić wyłącznie w dokumentach wymienionych w art. 22 ustawy o rejestrze nieruchomości, a w przypadku otrzymania przez prowadzącego rejestr niekompletnych informacji, osoba ta nie dysponuje swobodą uznania, aby kierować się danymi przedstawionymi zgodnie z tym przepisem w dokumencie, którego nie uznaje się za stanowiący podstawę zgodnej z prawem rejestracji.

- 10 Wpływ takich przepisów krajowych na prawa spadkobierców należy oceniać w kontekście przepisów rozporządzenia (UE) nr 650/2012 oraz rozporządzenia (UE) nr 1329/2014 regulujących treść poświadczenia. Artykuł 68 rozporządzenia (UE) nr 650/2012 stanowi, że „[p]oświadczenie zawiera następujące informacje, w zakresie, w jakim są one wymagane ze względu na cel jego wydania”. W lit. l) tego artykułu stwierdza się, że w poświadczeniu należy wskazać „udział przypadający każdemu ze spadkobierców oraz, w stosownych przypadkach, wykaz praw lub składników majątku przypadających każdemu ze spadkobierców”. Cel pkt 9 załącznika IV do formularza V określonego w załączniku 5 do rozporządzenia (UE) nr 1329/2014 (który jest obowiązkowy, gdy jego celem jest potwierdzenie statusu i praw spadkobiercy) jest następujący: określić „składnik lub składniki majątku przypisane spadkobiercy, w odniesieniu do których wnioskowano o wydanie poświadczenia (proszę określić składnik lub składniki majątku oraz wskazać wszystkie istotne szczegółowe informacje umożliwiające identyfikację)”. W przypisie 13 do tego punktu wyjaśniono, że należy „określić, czy spadkobierca nabył prawa własności lub inne prawa w odniesieniu do składników majątku” i stwierdzono, że „[w] przypadku gdy składnik majątku jest wpisany do rejestru, [należy] podać informacje wymagane na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym prowadzi się dany rejestr, aby umożliwić identyfikację wspomnianego składnika majątku (np. w przypadku nieruchomości należy wskazać jej dokładny adres, numer w rejestrze gruntów, numer działki rolnej lub numer działki katastralnej, opis nieruchomości)”. Tym samym, w przypadku podania danych określonych w tych przepisach rozporządzeń, poświadczenie ma stanowić w Republice Litewskiej ważny dokument konieczny do dokonania wpisu majątku spadkowego do rejestru nieruchomości zgodnie z art. 69 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 650/2012.
- 11 Trybunał Sprawiedliwości wyjaśnił w swoim orzecznictwie, że art. 67 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012 ustanawia obowiązek posłużenia się dla celów wydania poświadczenia przez organ wydający formularzem V, przewidzianym w załączniku 5 do rozporządzenia nr 1329/2014 (wyrok z dnia 17 stycznia 2019 r., *Brisch*, C-102/18, EU:C:2019:34, pkt 30). *Amtsgericht Bad Urach* w Republice Federalnej Niemiec wydał europejskie poświadczenie spadkowe nr I VI 175/18 na formularzu V określonym w załączniku 5 do rozporządzenia nr 1329/2014; dołączono do niego załącznik IV potwierdzający status i prawa spadkobiercy. W pkt 9 załącznika IV do formularza V mającego na celu określenie składników majątku przypisanych spadkobiercy, w odniesieniu do których wnioskowano o poświadczenie, nie podano jednak żadnych danych. Z argumentów przedstawionych przez wnoszącego odwołanie w jego odwołaniu oraz z przytoczonego orzecznictwa sądów niemieckich wynika, że pominięcie takich danych nie jest błędem organu, który wydał poświadczenie.
- 12 Zdaniem sądu odsyłającego w tym względzie istotne znaczenie ma motyw 68 rozporządzenia (UE) nr 650/2012. Stanowi on *expressis verbis*, że „[o]rgan wydający poświadczenie powinien mieć na uwadze wymogi formalne rejestracji nieruchomości w państwie członkowskim, w którym prowadzony jest rejestr”. Należy jednak mieć również na uwadze, że formułując to stanowisko

w preambule rozporządzenia, prawodawca Unii nie wprowadził bezwzględnie obowiązującego przepisu prawnego mającego zastosowanie do organu wydającego poświadczenie; co więcej, prawodawca wyraźnie nie powtórzył tego stanowiska w artykułach rozporządzenia (UE) nr 650/2012.

- 13 W tych okolicznościach, w świetle celów, którym służy ustanowienie europejskiego poświadczenia spadkowego, oraz aby możliwe było „szybkie, łatwe i skuteczne załatwienie sprawy spadkowej mającej skutki transgraniczne w Unii” [motyw 67 zdanie pierwsze rozporządzenia (UE) nr 650/2012], sąd odsyłający powziął wątpliwość co do wykładni art.1 ust.2 lit.1) i art.69 ust.5 rozporządzenia nr 650/2012 i z tego względu zwraca się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi na pytanie prejudycjalne.

DOKUMENT ROBOCZY